KOMISIJAS ĪSTENOŠANAS LĒMUMS (ES) 2020/1050

(2020. gada 15. jūlijs),

ar ko Spānijai atļauj kultūras mantojuma aizsardzībai piešķirt atļauju biocīdiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*

(Autentisks ir tikai teksts spāņu valodā)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 528/2012 (2012. gada 22. maijs) par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu ([1]) un jo īpaši tās 55. panta 3. punktu,

apspriedusies ar Biocīdu pastāvīgo komiteju,

tā kā:

(1) Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā ir iekļautas aktīvās vielas, kurām ir labvēlīgāks vides, cilvēka vai dzīvnieku veselības profils. Tāpēc šīs aktīvās vielas saturošiem biocīdiem var piešķirt atļauju vienkāršotas procedūras kārtībā. Slāpeklis ir iekļauts Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā ar ierobežojumu, ka to var lietot ierobežotā daudzumā tūlītējas lietošanas tvertnēs.

(2) Uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 86. panta pamata slāpeklis ir apstiprināts par aktīvo vielu lietošanai 18. produkta veida biocīdos "insekticīdi" ([2]). Biocīdiem, kas sastāv no apstiprinātā slāpekļa, ir piešķirtas atļaujas vairākās dalībvalstīs, arī Spānijā, un tie tiek piegādāti gāzes balonos ([3]).

(3) Slāpekli iespējams iegūt arī *in situ* (uz vietas) no apkārtējā gaisa. *In situ* iegūta slāpekļa lietošana Savienībā patlaban nav apstiprināta, un tas arī nav nedz norādīts Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā, nedz iekļauts biocīdu sastāvā ietilpstošu esošo aktīvo vielu pārskatīšanas programmā, kas sniegta Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 1062/2014 ([4]) II pielikumā.

(4) Uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 55. panta 3. punkta pamata Spānija 2019. gada 19. novembrī Komisijai iesniedza pieteikumu, kurā lūgta atkāpe no minētās regulas 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta, proti, lūgts atļaut kultūras mantojuma aizsardzībai lietot biocīdus, kas sastāv no slāpekļa, kurš *in situ* iegūts no apkārtējā gaisa ("pieteikums").

(5) Kultūras mantojumu var bojāt plašs kaitīgo organismu klāsts, no kukaiņiem līdz mikroorganismiem. Šo organismu klātbūtne var bojāt ne tikai pašus kultūras priekšmets, bet arī radīt risku, ka šie kaitīgie organismi izplatīsies uz citiem tuvumā esošiem priekšmetiem. Ja priekšmetus attiecīgi neapstrādā, tie var tikt nelabojami sabojāti, un tādējādi tiktu nopietni apdraudēts kultūras mantojums.

(6) *In situ* iegūtu slāpekli lieto, lai nolūkā kontrolēt kaitīgos organismus uz kultūras mantojuma priekšmetiem hermetizētās (pastāvīgi vai uz laiku) apstrādes teltīs vai kamerās, radītu anoksiju (kontrolētu atmosfēru, kurā skābekļa koncentrācija ir ļoti zema). No vides gaisa tiek atdalīts slāpeklis, ko iesūknē apstrādes teltī vai kamerā, kur slāpekļa saturu atmosfērā paaugstina apmēram līdz 99 %, attiecīgi panākot, ka tajā gandrīz vairs nav skābekļa. Apstrādes zonā iesūknētā slāpekļa mitrumu noregulē tādu, kāds vajadzīgs apstrādājamam priekšmetam. Apstrādes teltī vai kamerā radītajos apstākļos kaitīgie organismi nespēj izdzīvot.

(7) Kā norādīts pieteikumā, pēdējās desmitgadēs ir attīstījies slāpekļbalstītas anoksijas paņēmiens kultūras mantojuma priekšmetu apstrādē, un kultūras iestādēm (muzejiem, arhīviem, bibliotēkām, konservācijas un restaurācijas centriem u. c.) tas devis iespēju vairs nelietot līdz šim izmantotās īpaši toksiskās vielas.

([1]) OV L 167, 27.6.2012., 1. lpp.

([2]) Komisijas Direktīva 2009/89/EK (2009. gada 30. jūlijs), ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 98/8/EK, lai iekļautu tās I pielikumā aktīvo vielu slāpekli (OV L 199, 31.7.2009., 19. lpp.).

([3]) Atļauto biocīdu sarakstu skatīt: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products.

([4]) Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1062/2014 (2014. gada 4. augusts) par darba programmu visu to esošo aktīvo vielu sistemātiskai pārbaudei, kuras satur Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 528/2012 minētie biocīdi (OV L 294, 10.10.2014., 1. lpp.).

(8) Pēc Spānijas sniegtās informācijas, *in situ* iegūta slāpekļa lietošana šķiet vienīgais iedarbīgais kaitīgo organismu kontroles paņēmiens, kuru kultūras iestādēs esošiem visu veidu materiāliem un materiālu kombinācijām iespējams izmantot, nemainot priekšmetu makroskopiskās un molekulārās īpašības. Šo paņēmienu var izmantot tādu īpaši viegli sabojājamu materiālu, kā, piemēram, etnogrāfiskā mantojuma priekšmetu, mūmiju, laikmetīgās mākslas priekšmetu, apstrādei to konservācijas vajadzībām.

(9) Anoksijas jeb pārveidotās, jeb kontrolētās atmosfēras metode ir norādīta standarta EN:16790:2016 "Kultūras mantojuma saglabāšana. Integrētā kaitēkļu apkarošana (*IPM*) kultūras mantojuma aizsardzībai" sarakstā, un slāpeklis šajā standartā ir aprakstīts kā anoksijas radīšanai "visbiežāk izmantotais".

(10) Ir pieejami tādi citi kaitīgo organismu kontroles paņēmieni kā gamma starojums, termotrieciena paņēmieni (apstrāde augstā vai zemā temperatūrā), mikroviļņi. Turklāt minētajiem mērķiem iespējams izmantot citas aktīvas vielas. Tomēr Spānija ir norādījusi, ka visus šos paņēmienus ierobežo materiāli, kam tos var izmantot.

(11) Kā pieteikumā norādīts, citas aktīvās vielas kultūras iestādēs gandrīz neizmanto to bīstamības profila dēļ. Pēc apstrādes ar šīm vielām atliekvielas, kas atrodas uz apstrādātajiem priekšmetiem, var pakāpeniski nonākt vidē un tādējādi radīt risku cilvēku veselībai. Tas jo īpaši attiecas uz kultūras iestādēm, kas atvērtas apmeklētājiem.

(12) Saskaņā ar pieteikumu gamma starojuma izmantošana varētu radīt DNS izmaiņas tādos priekšmetos kā mūmijas vai priekšmeti dabas vēstures muzejos, taču to turpmākai izpētei un analīzei ir nepieciešams ģenētisko materiālu saglabāt neskartu. Turklāt gamma starojuma izmantošanai būtu nepieciešams izveidot īpašas radioaktīvā starojuma iekārtas, aprīkot telpu īpašā veidā, lai tā atbilstu drošības prasībām, un apmācīt un uzraudzīt personālu, kas pakļauts jonizējošajam starojumam. Kultūras iestādēs to īstenot ir gandrīz neiespējami.

(13) Saskaņā ar pieteikumā sniegto informāciju termotrieciena procesi (saldēšana vai karstumapstrāde) nelabvēlīgi ietekmē vairākus materiālus. Apstrāde augstā temperatūrā var izraisīt organisku materiālu virsmas izmaiņas, līmju mīkstināšanos un lipīdu kristalizēšanos. Saskaņā ar Spānijas sniegto informāciju, kultūras mantojuma konservācijā gandrīz nemaz netiek izmantota apstrāde ar augstu temperatūru, jo daudzi kustamā kultūras mantojuma materiāli ir lipīdi vai proteīni (piemēram, eļļas gleznas, tempera, vaska skulptūras). Turklāt temperatūras paaugstināšanās var izraisīt nevēlamas ķīmiskas reakcijas. Līdzīgi apstrāde zemā temperatūrā var ietekmēt virsmas apstrādes materiālus un pārklājumus, kā arī izraisīt kondensāta rašanos apstrādes telpās.

(14) Kā norādīts pieteikumā, apstrāde ar mikroviļņiem var radīt karstumu, kas kultūras mantojuma priekšmetos izraisa mikroskopiskas un makroskopiskas izmaiņas.

(15) Pēc pieteikuma informācijas, kultūras mantojuma iestādēs lietot slāpekļa gāzes balonus ir praktiski neizdevīgi. Balonos gāze ir ierobežotā daudzumā, tā bieži jātransportē un jāglabā atsevišķi. Apstrāde ar slāpekļa gāzi balonos arī radītu augstas izmaksas kultūras iestādēm.

(16) Kā norādīts pieteikumā, pēdējās desmitgadēs daudzas kultūras iestādes veikušas ieguldījumus apstrādes kameru būvniecībā un slāpekļa ģeneratoru iegādē. Anoksija, kurai izmanto *in situ* iegūtu slāpekli, ir daudzveidīgi izmantojama un piemērota visu materiālu apstrādei, tāpēc to ļoti plaši izmanto kultūras mantojuma konservācijai.

(17) Pieprasot, lai kultūras mantojuma iestādes kaitīgo organismu kontrolei izmantotu vairākus paņēmienus, no kuriem katrs būtu piemērots specifiskiem materiāliem un priekšmetiem, nevis tās izmantotu vienu, jau lietotu un visiem materiāliem piemērotu paņēmienu, šīm iestādēm rastos papildu izmaksas un kļūtu grūtāk sasniegt mērķi integrētajā kaitēkļu apkarošanā beigt izmantot bīstamākas aktīvās vielas. Turklāt, atsakoties no iekārtām un aprīkojuma, kas iegādāti, lai radītu anoksiju, izmantojot *in situ* iegūtu slāpekli, tiktu zaudēti veiktie ieguldījumi.

(18) Diskusijas par iespējamu atkāpi, kas balstītos uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 55. panta 3. punktu un attiektos uz slāpekli, kurš iegūts *in situ*, notika vairākās Komisijas Biocīdu jomā kompetento iestāžu ekspertu grupas sanāksmēs ([5]) 2019. gadā.

([5]) 83., 84., 85. un 86. Komisijas Dalībvalstu Regulas (ES) Nr. 528/2012 īstenošanas jautājumos kompetento iestāžu pārstāvju ekspertu grupas sanāksmes, kas attiecīgi notikušas 2019. gada maijā, 2019. gada jūlijā, 2019. gada septembrī un 2019. gada novembrī. Šo sanāksmju protokoli ir pieejami at https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0.

(19) Turklāt Eiropas Ķimikāliju aģentūra pēc Komisijas lūguma, kas sekoja pirmajam, līdzīgam, no Austrijas saņemtam pieteikumam, kurā lūgta atkāpe attiecībā uz produktiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*, īstenoja šim pieteikumam veltītu sabiedrisko apspriešanos, kurā viedokli varēja paust visas ieinteresētās personas. Lielākā daļa no 1 487 saņemtajiem komentāriem atbalstīja atkāpes piešķiršanu. Daudzi viedokļa izteicēji aprakstīja pieejamo alternatīvo pieejamo paņēmienu trūkumus: termiska apstrāde noteiktus materiālus var bojāt; lietojot citas aktīvās vielas, uz artefaktiem tiek atstātas toksiskas atliekvielas, kas pakāpeniski izdalās vidē; lietojot slāpekļa gāzi balonos, nav iespējams tādā veidā, kā dažu materiālu apstrādē nepieciešams, apstrādes zonā kontrolēt relatīvo mitrumu.

(20) Divas starptautiskas organizācijas, kas pārstāv muzejus un kultūras mantojuma vietas, proti, Starptautiskā Muzeju padome un Starptautiskā Pieminekļu un ievērojamu vietu padome, ir paudušas nodomu iesniegt pieteikumu, kurā lūgts *in situ* iegūtu slāpekli iekļaut Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā, tādējādi atļaujot dalībvalstīm piešķirt atļauju biocīdiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*; šādi tiek apieta vajadzība pēc atkāpes saskaņā ar minētās regulas 55. panta 3. punktu. Tomēr šāda pieteikuma izvērtēšana, vielas iekļaušana Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā un biocīdu atļauju iegūšana prasa laiku.

(21) Pieteikums liecina, ka Spānijā nav pieejamas lietderīgas alternatīvas, jo visiem patlaban pieejamiem alternatīvajiem paņēmieniem ir trūkumi: vai nu tie nav piemēroti visu materiālu apstrādei, vai ir praktiski neizdevīgi.

(22) Uz visu šo argumentu pamata jāsecina, ka *in situ* iegūts slāpeklis ir būtiski nepieciešams Spānijas kultūras mantojuma aizsardzībai un ka lietderīgas alternatīvas nav pieejamas. Tāpēc būtu Spānijai jāatļauj kultūras mantojuma aizsardzībai piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kas sastāv no *in situ* iegūta slāpekļa.

(23) Lai biocīdus, kas sastāv no *in situ* iegūta slāpekļa, varbūtēji iekļautu Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā un dalībvalstis tiem pēc tam piešķirtu atļauju, ir vajadzīgs laiks. Tāpēc uz laikposmu, kurā būtu iespējams izpildīt pamatprocedūras, ir lietderīgi atļaut atkāpi,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Spānija līdz 2024. gada 31. decembrim drīkst atļaut kultūras mantojuma aizsardzībai piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kas sastāv no *in situ* iegūta slāpekļa.

2. pants

Šis lēmums ir adresēts Spānijas Karalistei.

Briselē, 2020. gada 15. jūlijā

Komisijas vārdā –
Komisijas locekle
Stella KYRIAKIDES